

KUR'AN MEALLERİNDE NESNE YANLIŞLARININ NEDEN OLDUĞU ANLATIM KUSURLARI

Abdülcelil BİLGİN*

Özet

Cümleler özne, yüklem, nesne gibi çeşitli öğelerden oluşur. Nesne, geçişli fiillerle kurulan cümlelerde bulunması zaruri olan bir öğedir. Zira nesne, cümledeki öznenin işlediği fiilden etkilenen unsurdur. Öznenin işlediği geçişli fiilden etkilenen nesne, cümlede bulunmadığında doğal olarak eksiklik/hata söz konusu olacaktır. Kaldı ki nesne eksikliğinin bulunduğu cümlede anlam da eksik kalacak ve muhatap ifadeye yüklediği var sayılan mesajı tam olarak anlayamayacaktır. Türkçede, kusurlu/bozuk cümleler olarak kabul edilen bu tür ifadelerin, Kur'an çevirilerinde bol miktarda bulunduğu görülmektedir. Meallerde bu şekilde anlamın eksik ve kusurlu olmasına neden olan ifadelerin birkaç örnek üzerinden incelenmesi faydalı olacaktır. Umulur ki ilgililerin dikkatleri, bu konuya çekilmiş olur ve böylece nesne yanlışlarının neden olduğu kusurlu anlatımların meallerden ayıklanmasının önü açılmış olur.

Anahtar kelimeler: Kur'an, meal, çeviri, nesne, nesne yanlışları.

EXPRESSION MISTAKES CAUSED BY WRONG OBJECT USAGE IN QURAN TRANSLATIONS

Abstract

Sentences are consisted of a variety of elements such as subjects, verbs and objects. Object is an essential element for the sentences built up by transitive verbs, because object is the element that is affected by the verb committed by the subject in a sentence. When there is no object affected by the transitive verb committed by the subject, there will naturally be a mistake. Besides, there will be deficiency of meaning in a sentence which doesn't have an object, and the interlocutor will not completely understand the message that is thought to be contained. That kind of wrong expressions, which are regarded as faulty sentences in Turkish, can be seen abundantly in Quran translations. It will be useful to analyze that kind of expressions, which cause the meaning to be faulty or sketchy in Quran translations, by examples. We hope that the attention of those who may concern will be attracted upon this topic, thereby paving the way for removing the faulty expressions that cause object mistakes from the Quran translations.

Keywords: Quran, translation, object, object mistakes.

* Doç. Dr., Muş Alparslan Ü. İslami İlimler Fak. Öğretim Üyesi.

Giriş

Kur'an meallerinde sık sık karşılaşılan hatalardan biri de nesnenin bulunmamasından yahut kuralına göre kullanılmamasından kaynaklanan yanlışlardır. Bu yanlışların meallerde oldukça yaygın olduğunu söylemek mümkündür. Bahse konun yanlışlıklar, kimi zaman anlamın eksik kalmasına neden olurken kimi zaman çeşitli anlam karmaşalarına ve bunlardan doğan başka hatalara da yol açabilmektedir. Neticede bütün bu olumsuzluklar, okuyucunun yavan, okunması zor ve zevk vermeyen metinlerle muhatap olmasına yol açmaktadır. Bu konu ile ilgili bir makale çalışmasına karar vermemizin nedeni, karşılaştığımız ilgili hataların yoğunluğu ve bunların bizde bıraktığı olumsuz izlenimdir. Bu makalede, farklı mealler temel alınarak seçilen örnekler üzerinden ilgili hatalar ele alınacak ve bunların nasıl düzeltilmesi gerektiğine dair bazı önerilerde bulunulacaktır. Ele alınacak örneklerin ve bunlara dair sunulacak önerilerin, araştırmacılar nezdinde konuyu üzerinde durulması gereken bir öneme kavuşturması umulmaktadır. Başka araştırmacıların da konuya yönelerek yapacakları kritikler ve bunlara dair sunacakları farklı öneriler, nesne yanlışlarından kaynaklanan hataların meallerden ayıklanmasının yolunu açacak ve bu sayede dil/gramer kurallarına göre hazırlanmış çevirilerin ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır. Konunun daha derli-toplu bir hale gelmesi adına öncelikle *nesne* hakkında bilgi verilecek, ardından nesne yanlışları örnekler üzerinden izah edilecektir. Son olarak meallerden seçilen örnekler analiz edilecektir.

Bilindiği üzere bir cümlemin meydana gelmesini sağlayan en önemli unsur yüklemidir. Öyle ki cümlemin diğer unsurları, konumlarını bütün öğeleri kendine bağlayan temel öge durumundaki yükleme göre belirlerler. Bu vesileyle, yükleme olan ilişkilerinin benzerliğinden dolayı nesne ve tümleç yanlışlarını birlikte aynı makalede ele almakta bir sakınca bulunmamaktadır. Her ne kadar Eker, yüklem anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan öge durumundaki tümleçlerin yükleme doğrudan ilişkili olan nesnelere farklı değerlendirilebileceklerini ileri sürse de¹ genel eğilim ikisinin birlikte ele alınabilecekleri yönündedir. Aksoy, alanında artık bir klasik olarak kabul edilen *Dil Yanlışları* adlı eserinde nesne yanlışları değil de tümleç yanlışları şeklinde bir başlık altında konuyu işlemiştir ki verdiği örneklerin nesne yanlışlarını da kapsadığı görülmektedir.² Keza Akbayır'ın da Aksoy gibi nesne yanlışlarını tümleç yanlışları başlığı altında ele aldığı görülmektedir.³ Nitekim Türkçe Sözlükte nesnenin tanımı şu şekildedir: Geçişli fiili bütünleyen yalın veya belirtme durumunda bulu-

1 Eker, Süer, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yay., Ankara, 2015, s. 349.

2 Aksoy, Ömer Asım, *Dil Yanlışları*, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 2008, s. 155-168.

3 Akbayır, Sıddık, *Dil ve Diksiyon*, Akçağ Yay., Ankara, 2011, s. 94-96.

nan *tümleç*.⁴ Aynı sözlükte *tümleç*, *tümleyen şey*, *mütemmim*, genellikle fiilin anlamını çeşitli yönlerden tamamlayan, herhangi bir ad durumunda bulunan, edat alan ad veya tamlama, *meful*, *mütemmim*, şeklinde tanımlanmaktadır.⁵ Bu iki tanımda dikkat çeken şey, nesnenin *tümleç*; *tümlecin meful/nesne* kelimeleriyle izah edilmiş olmasıdır. Bu nedenle, yer yer birbirlerinin yerine kullanılan bu iki unsuru aynı başlık altında ele almak yanlış olmayacaktır.

Nesne

Nesne (Alm. *Object*; Fr. *Complement d'object direct, object*; İng. *Direct object, object*; Osm, Arp. *mef ul*): Nesne, kısaca geçişli fiili bütünleyen yalın veya belirtme durumunda bulunan *tümleç*⁶ şeklinde tanımlanabilir. Daha geniş anlamda ise cümlede öznenin, dolayısıyla fiili geçişli olan yüklem-in etkilediği şahsı veya şeyi gösteren, yalın veya yükleme hali eki almış yüklemle doğrudan ilişkili olan; yüklem-in bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen ögeye nesne denir.⁷ Bir başka ifadeyle nesne, tümcede yüklemi bütünleyen, eylemsel yüklem-in olanaklı yayılımları arasında yer alan, geçişli fiilin, varlığını zorunlu kıldığı *tümleç*dir. Nesne, yalın durumda veya belirtme durumunda olmak üzere iki şekilde bulunabilir. Yalın durum-dakine belirtisiz; belirtme durumunda olana ise belirtili nesne denir. Örneğin *ev aldım* cümlesindeki *ev* kelimesi belirtisiz nesne, *evi aldım* cümlesindeki *evi* kelimesi ise belirtili nesnedir.⁸ Nesneyi açıklayan kelimelerden biri olan Arapça *meful* teriminden hareketle yapılacak bir tarife göre ise nesne, failin/öznenin yaptığı işten etkilenen şey ya da kişidir, şeklinde tanımlanabilir. Nesne yanlıklarının yazı dilinde yoğun bir şekilde görüldüğünü ve bunların dikkatli bir bakışla açık bir şekilde fark edilebildiğini söylemek mümkündür. Aşağıdaki örnekler, söz konusu yanlıkların hem yaygınlığını hem de ne kadar fazla kanıksandığını göstermeye yetecektir.

Nesne/Tümleç Yanlıkları

Nesne ile ilgili yanlıklar; genel olarak, geçişli fiillere gelmesi gereken nesnelere geçişsiz fiillere; geçişsiz fiillere gelmesi gereken dolaylı *tümleç*-lerin geçişli fiillere getirilmesiyle ortaya çıkan bozukluklardır. Bu öge ile ilgili yanlıklar farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Bazen farklı *tümleç*-ler alması gereken birçok yüklem-in birbirine bağlandığı; ancak bunlardan sadece birinin *tümlecinin* yazıldığı görülmektedir. Böylece yazılan tek *tümlecin* diğer yüklem-lere de hizmet edeceği sanılmaktadır. Oysa di-

4 Akalın, Şükrü Haluk ve diğerleri, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2009, s. 1469.

5 Akalın ve diğerleri, *age.*, s. 2018.

6 Akalın ve diğerleri, *age.*, s. 1469.

7 Korkmaz, Zeynep, *Grammer Terimleri Sözlüğü*, T. D.K. Yay., Ankara, 2007, s. 111; Karahan, Leyla, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yay., Ankara, 1999, s. 52; Eker, *age.*, s. 348.

8 Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay., İstanbul, 2002, s. 147.

ğer yüklemeler ayrı ayrı tümleçler istediği için bu tümleç öteki yüklemelere uygun düşmemektedir.⁹ Ya da bir kelime sıralı bir cümledeki ilk yargıda farklı bir öge iken sonraki bir yargıda nesne görevi üstlenecekse bu nesnenin mutlaka yeniden yazılması gerekecektir. Ama ilk yargıda nesne iken sonraki yargıda yine nesne görevi üstlenecekse nesnenin sonraki yargılarda tekrar yazılmasına gerek kalmayacaktır.¹⁰

Örneğin, *buna ancak okurlar karar verir, uygular*, cümlesinde, *buna* tümleci, *karar verir* yüklemi için doğrudur; ama *uygular* yüklemi için yanlıştır. *Buna uygular* denilemeyeceğine göre, her iki eylemin de *buna* tümlecine bağlanması yanlıştır. Cümleyi, farklı şekillerde düzeltmek mümkündür: *Bunu ancak okurlar kararlaştırır, uygular* ya da *buna ancak okurlar karar verir, bunu uygular*, gibi...¹¹ *Resme uzun uzun baktı, sonra cebine koydu*, cümlesindeki *resim* kelimesi ilk yargının (*baktı*) dolaylı tümleci ama ikinci yargının nesnesidir. Çünkü *sonra resme cebine koydu* diyemeyiz. *Resme uzun uzun baktı sonra onu/resmi cebine koydu*, dediğimizde cümlede her hangi bir kusur kalmayacaktır.¹² *Yalnız yaşayan bu yaşlı ve hasta kadına kim bakar, kim besler, kim doyurur?* Bu cümlede olduğu gibi, *kadına kim bakar* denilebilir; ancak *kadına kim besler, kadına kim doyurur?* denilemez. Cümlenin ikinci bölümüne, *onu* nesnesi getirildiğinde bozukluk giderilmiş olacaktır.¹³

Öğrencilerimizi tebrik eder ve hepinizin adına teşekkür ederim. Bu cümlede kimlere teşekkür edildiği açık değildir. Söz konusu belirsizliğin nedeni *kendilerine* yahut *onlara* şeklindeki dolaylı tümleçlerin eksikliğidir. Cümledeki bozukluğu düzeltmek için *adına* sözcüğünden sonra *kendilerine* veya *onlara* kelimelerinden biri getirilmelidir: *Öğrencilerimizi tebrik eder ve hepinizin adına kendilerine/onlara teşekkür ederim*, gibi. *Orhan akşamları bize gelir, ders çalışırdık*, cümlesinde de eksiklik bulunmaktadır. Bu cümledeki eksikliği gidermek için *gelir* kelimesinden sonra *onunla* kelimesi kullanıldığında anlatım bozukluğunu giderilmiş olacaktır: *Orhan akşamları bize gelir, onunla ders çalışırdık*.¹⁴ Son bir örnek verdikten sonra asıl konumuza, meallerdeki hatalara geçeceğiz. *Sanmayın ki halk bu sözleri dinler ve inanır. Halk bu sözleri dinler* şeklindeki kullanım doğru olsa da *bu sözleri inanır* şeklindeki kullanımın yanlış olacağı açıktır. Cümlenin doğrusu şöyle olmalıdır: *Sanmayın ki halk bu sözleri dinler ve bu sözlere/bunlara inanır*.¹⁵

9 Aksoy., *age.*, s. 155.

10 Güleç, İsa, *Dil ve Anlatım Bozuklukları*, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2014, s. 312.

11 Aksoy., *age.*, s. 155.

12 Güleç, *age.*, s. 312.

13 Ata ve diğerleri, *Türk Dili*, Editör: Hülya Pilancı, Anadolu Üniv. Yayınları, Eskişehir, 2008, s. 141.

14 Kavruk ve diğerleri, *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Uğurel Matbaası, Malatya, 2006., s. 131.

15 Akbayır, *age.*, s. 195.

Nesne/Tümleç Yanlıklarına Meallerden Örnekler

Meallerde bu konuya dair birçok hata ile karşılaşmak mümkün ise de¹⁶ bunlardan ele alınacak birkaç tanesi, problemin anlaşılmasına katkı sağlamak açısından yeterli olacaktır.

Aşağıdaki bazı örneklerde olduğu gibi, nesne eksikliğinin net bir şekilde meallere yansımaları görmek mümkündür.

Maide – 27:

*Onlara Âdem'in iki oğlunun haberini de gerçek olarak oku. Hani ikisi birer kurban sunmuşlardı da birinden kabul edilmişti, ötekinden kabul edilmemişti. Seni mutlaka öldüreceğim! dedi. Öteki: Allah sadece takva sahiplerinden kabul eder, dedi.*¹⁷

Yukarıdaki çeviride bulunan birçok hatayı bir tarafa bırakarak makalenin konusu gereği sadece nesne eksikliği üzerinde durmak daha doğru olacaktır. Dolayısıyla çeviride bulunan *Allah sadece takva sahiplerinden kabul eder*, şeklindeki ifadede bulunan nesne eksikliği üzerinde durulacaktır. Bu cümlede, Allah'ın sadece takva sahiplerinden kabul edeceği bildirilen şeyin ne olduğu yani nesne bulunmamaktadır. Oysa hem ayet metninde hem de çevirinin bağlamında kabul olması amacıyla sunulan şeyin kurban olduğu açık bir şekilde yer almaktadır. Dolayısıyla mevcut çevirinin, *kurban* kelimesinin yer almamasından kaynaklanan *nesne eksikliği* nedeniyle anlatım kusuru taşıdığı açıktır.

Aynı ayetin aşağıdaki çevirilerinde de nesne eksikliği bariz bir şekilde görülmektedir: *...Öteki de: Allah muttakilerinkini kabul eder.*¹⁸ *...Bu beriki ona şöyle dedi: Allah, ancak emirlerine karşı gelmekten sakınan (muttaki) kimselerinkini kabul eder!*¹⁹ *...Allah, ancak bilinciyle yaşayanlardan kabul buyurur.*²⁰ *...(O da); Allâh, sadece korunanlardan kabul eder dedi.*²¹ *...O da: "Allah, ancak müttakilerden kabul buyurur, dedi.*²² *...Allah Teâlâ ancak muttakî olanlardan kabul eder deyişirdi.*²³ *...(Berikî de şöyle) söylemişdi: Allah, ancak (kendisinden) korkanları(nkini) kabul eder.*²⁴ *...o biri yok dedi: Allah ancak müttakilerden kabul buyurur*²⁵ *...Allah ancak erdemli olanlar-*

16 Bkz. Bilgin, Abdülcelil, *Kur'an Meallerindeki Anlatım Bozuklukları*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2012.

17 Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an-ı Kerim Meâlî (Türkçe Çevirisi)*, Yeni Boyut, İstanbul, 2008, s. 113.

18 Kazıcı, Ziya-Taylan, Necip, *Kur'an-ı Kerim Meâlî*, Çağrı Yay., İstanbul, 2006, s. 64..

19 Işıcık, Yusuf, *Kur'an Meâlî*, Konya İlahiyat Derneği, Konya, 2010, s. 88..

20 Eliaçık, R. İhsan, *Yaşayan Kur'an: Türkçe Meal/Tefsir*, İnşa Yayınları, İstanbul, 2007, s.I, 254.

21 Ateş, Süleyman, *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meâlî*, Kılıç Kitabevi, Ankara, Tarihsiz, s. 111.

22 Yıldırım, Suat, *Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meâlî*, Işık Yayınları, İstanbul, 2004, s. 111.

23 Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâlî Âlî'si*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1996, s. 113.

24 Çantay, Hasan Basri, *Kur'an-ı Hakîm ve Meal-i Kerim*, Naşiri: Mürşid Çantay, İstanbul, 1990, s. I,162.

25 Elmalılı, Hamdi Yazır, *Kur'an-ı Kerim ve Meâlî*, İslamoğlu Yay., Hazırlayan ve Notlandıran: Dücane Cündioğlu, İstanbul, 1993, s. 111.

dan kabul eder, dedi.²⁶ ...Diğeri de Allah ancak takvâ sahiplerinden kabul eder dedi...²⁷

Açık bir şekilde görüldüğü üzere yukarıdaki çevirilerin hiç birinde Allah'ın kabul edeceği şeyin ne olacağı yer almamıştır. Dolayısıyla çevirilerde nesne eksikliğinden kaynaklanan anlatım kusuru net olarak görülmektedir. Bu kusuru, *Allah ancak muttakilerin kurbanını/ibadetini kabul eder*, şeklinde çeviriye nesne ekleyerek gidermek mümkündür.

A'raf – 115:

*Sihirbazlar dediler ki: Ey Musa! Sen mi atacaksın önce; yoksa biz mi atalım?*²⁸ *Sihirbazlar: Ey Musa, ya sen at ya da biz atalım, dediler.*²⁹

Yukarıdaki çeviride, *atılacağı/sergileneceği* ifade edilen şeyin ne olduğu belli değildir, başka bir ifadeyle Musa yahut sihirbazların önce neyi atacacağı açık değildir. Atılacak bir şey var, bunu kimin önce atacacağı konusunda bir soru sorulmakta ama neyin atılacağı ise belirtilmemektedir. Diğer bir ifade ile nesneyi arayıp bulmanın en basit ve kestirme yolu olan *neyi?* sorusunun cevabı, çeviride bulunmamaktadır. Sözü edilen sorunun cevabının çeviride bulunmaması, cümleyi nesne eksikliğinden dolayı olgusal olarak kusurlu hale getirmektedir. Aşağıdaki çevirilerin de aynı eksiklik nedeniyle kusurlu oldukları gözlenmektedir.

*(Büyücüler): Ey Musa! Sen mi atacaksın yoksa önce atan biz mi olalım? dediler.*³⁰ *Dediler ki: Ey Musa (ilkini) sen mi atmak istersin, yoksa biz mi atalım?*³¹ *[Sihirbazlar Musa'ya]: Ey Musa! Ya sen at ya da biz atalım! demişlerdi.*³² *Sihirbazlar, Ey Musa sen mi önce atacaksın, yoksa biz mi atalım? dediler.*³³ *(Büyücüler): Ey Musa! Sen mi atacaksın yoksa önce atan biz mi olalım? dediler.*³⁴ *(Sihirbazlar), Ey Musa sen mi (önce) atacaksın, yoksa atanlar biz mi olalım? dediler.*³⁵ *Dediler: Musa, sen at, yoksa biz atacacağız.*³⁶ *Büyücüler Ey Musa, dediler. Önce sen mi atacaksın, yoksa biz mi atalım?*³⁷ *Sihirbazlar: Ey Musa! Ya sen at ya da biz atalım dediler.*³⁸

26 Yüksel, Edip, Mesaj: *Kur'an Çevirisi*, www.kuranmeali.org. Erişim: 01. 03. 2017.

27 TDV, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2004, s. 111.

28 Işıcık, *age*, s. 127.

29 Piriş, Şaban, *Kur'an-ı Kerim: Türkçe Anlamı*, Arz Yay., Kayseri, t.y, s. 80

30 Varol, Ahmet, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Madve Yay., İstanbul, 1997, s. 178.

31 Bulaç, Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal ve Sözlük)*, Çıra Yay., İstanbul, 2009, s. 164.

32 Akdemir, Salih, *Son Çağrı Kur'an*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2015, s. 163.

33 Eliaçık, *age*, s. I, 344.

34 Varol, *age*, s. 178.

35 T.D.V., *age*, s. 163.

36 Yüksel, *age*, www.kuranmeali.org. Erişim: 01. 03. 2017.

37 Şimşek, Ümit, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, www.kuranmeali.org. Erişim: 01. 03. 2017.

38 Hizmetli, Mustafa, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, Birleşik Yay., İstanbul, 1997, s. 100.

Yapılacak basit bazı değişikliklerin yanı sıra cümlelerin nesnesi de belirlenerek ifadeyi daha anlaşılır bir halde tercüme etmek mümkündür:

Dediler ki: Ey Musa önce sen mi (asanı) atarsın yoksa biz mi atalım?

İbrahim – 7:

...şükrederseniz elbette size arttırırım.³⁹

Yukarıdaki cümleyi okuyanların *neyi?* şeklinde bir soru sormaları tabiidir. Çünkü Allah tarafından arttırılacağı ifade edilen arttırmanın nesnesi olacak şey, çeviride bulunmamaktadır. Allah'ın, kendisine şükreden insanlara olumlu manada mukabelede bulunacağı muhakkaktır. Bu karşılık, nimet, şükür ya da müfessirlerin ihtilafı görüşlerine konu olan herhangi başka bir şey olabilir. Nihayetinde arttırılacak bir şey söz konusudur. Bu nedenle arttırmaya konu olan şeylerden en azından birinin adı zikredilmeliyken çevirilerde, arttırılacak şeye dair ihtilaflara konu olan hiçbir şeye yer verilmediği görülmektedir. Çevirilerde arttırmaya konu olan şeylerden herhangi birinin zikredilmesi elzem olduğuna göre, ilgili tek bir şey dahi bulunmayan cümlede *nesne eksikliği* bariz bir şekilde kendini hissettirecektir.

Aşağıdaki çevirilerin de nesne eksikliği nedeniyle kusurlu oldukları açıktır.

...Eğer şükrederseniz elbette size arttırırım.⁴⁰ ...Eğer şükrederseniz, ben de sizin için mutlaka arttıracağım.⁴¹ ...eğer şükrederseniz gerçekten size arttırırım.⁴²

Nesnenin belirlendiği şu şekildeki bir çevirinin daha doğru ve anlaşılabilir olacağı açıktır:

Eğer şükrederseniz; size daha çok nimet vereceğim.

Yahut

Eğer şükrederseniz; şükürünüzü arttıracağım.

Duhan – 13:

...Onlara, açıklayan bir elçi gelmişti.⁴³

Yukarıdaki çeviride *onlara, açıklayan bir elçi gelmişti*, derken elçinin neyi açıkladığını ifade etmeye yarayan öge yani nesne belirtilmemiştir. *Neyi* soru edatına cevap bulunmayan aşağıdaki çeviriler de nesne eksikliğinden dolayı kusurludur.

39 Elmalı, *age.* s. 255.

40 Bilmen, *age.* s. 257.

41 Öztürk, Y.N., *age.* s. 257.

42 Bulaç, *age.* s. 256.

43 Bulaç, *age.* s. 496.

...Kendilerine apaçık anlatan bir Peygamber geldi de,⁴⁴ (Neyi anlatan?)

...muhakkak onlara apaçık bildiren bir peygamber geldi.⁴⁵ (Neyi bildiren?)

...Hâlbuki kendilerine gerçekten apaçık beyân eden bir peygamber gelmişti.⁴⁶ (Neyi beyan eden?)

...Oysa kendilerine açıklayıcı bir peygamber gelmişti.⁴⁷ (Neyi açıklayıcı?)

...Kendilerine apaçık anlatan bir Resul geldi de,⁴⁸ (Neyi apaçık anlatan?)

...Doğrusu kendilerine apaçık anlatan bir Peygamber geldi de,⁴⁹ (Neyi apaçık anlatan?)

Görüldüğü üzere yukarıdaki çeviriler, sonlarına eklenen sorulara dair herhangi bir cevap içermemektedirler. Bu vesileyle aşağıdaki çeviri örneğinin daha doğru olduğu söylenebilir.

Kendilerine, gerçeği açıklayan bir elçi gelmişti.

Leyl – 5:

Fakat kim verir ve korkup-sakınursa,⁵⁰ Artık kim verir ve sakınursa,⁵¹ Kim verir ve erdemli davranır,⁵² (Bundan sonra) kim verir ve sakınursa,⁵³ Kim verir ve sakınursa,⁵⁴

Yukarıdaki çevirilerde, verilmesi gereken ya da istenen şey belirtilmediği için *nesne eksikliği* bulunmaktadır. Mevcut eksiklik, verilecek şey zikredilerek giderilebileceği gibi herhangi bir şey zikredilmeksizin başka ifade birimleri ile de örneğin *infak etmek, harcamak* gibi kelime ve kelime grupları kullanılarak giderilebilir. Böylece çevirilerde, nesnenin bulunmamasından kaynaklanabilecek herhangi bir kapalılık yahut eksiklik kalmayacak ve bahse konu olan şeyin mal, mülk gibi maddi ihtiyaçların karşılanmasına yarayan şeyler olduğu anlaşılacaktır: *Kim malından başkası için harcarsa... Veya Kim infak ederse... gibi...*

Tin – 5:

Sonra aşağıların aşağısına çevirdik.⁵⁵

44 Davudoğlu, Ahmed, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meali (Türkçe Anlamı)*, Çelik Yay., İstanbul, 1981, s. 497.

45 Bilmen, *age.* s. 497.

46 Hayrat Neşriyat İlmî Araştırma Merkezi Meâl Heyeti, *Kur'an-ı Kerim ve Muhtasar Meali*, Hayrat Neşriyat, İstanbul, 2001, s. 495.

47 Varol, *age.* s. 531.

48 Elmalılı, *age.* s. 495.

49 Yavuz, A. Fikri, *Kur'an-ı Kerim ve Meal-i Âli'si*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1974, s. 497..

50 Bulaç, *age.* s. 596.

51 T.D.V., *age.* s. 595.

52 Yüksel, *age.* , www.kuranmeali.org, Erişim: 01. 03. 2017.

53 Çantay, *age.* s. III, 1186.

54 Öztürk, Y.N., *age.* s. 397.

55 Bulaç, *age.* s. 596.

Çeviride, *aşağuların aşağısına* atılacak olanların kimler olduğu dolayısıyla kimlerden söz edildiği belli değildir. Kaldı ki çeviride bulunan *çevirdik* kelimesinin de isabetli bir tercih olmadığı açıktır. İnsan, aşağıların aşağısına *çevrilmez; atılır* ya da *düşürülür*. Dolayısıyla cümlede, *onu* zamirinin olmamasından kaynaklanan *nesne eksikliği*; *çevirdik* kelimesinin seçiminden kaynaklanan *karıştırılan sözcük* şeklindeki hatalar söz konusudur.

Oysaki *sonra onu/insanı aşağıların en aşağısına attık/düşürdük*. şeklindeki bir ifadenin daha doğru ve anlaşılır olacağı açıktır.

Zarf Tümleci Eksikliğinden Doğan Anlatım Bozuklukları

Makalenin giriş kısmında belirtildiği üzere, nesne ile tümlecin yer yer birbirlerinin yerine kullanılması gibi gerekçelerden dolayı tümleç yanlışları ile ilgili örneklerin de bu çalışmada ele alınması daha doğru olacaktır. Bu bağlamda incelenecek örnekler, konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Sâd – 5:

*İlahları bir tek ilâh mı yaptı/yapmış?*⁵⁶

*Tanrıları, tek tanrı mı yaptı?*⁵⁷

*İlahları hep bir ilâh mı kılmış; İlahları bir ilâh mı kılmış?*⁵⁸

*Tanrıları bir tek Tanrı mı yapmış?*⁵⁹

*İşte tutmuş bunca ilahı bir tek ilah yapmış!*⁶⁰

*Tanrıları tek bir tanrı mı yapacakmış?*⁶¹

*İlahları bir tek tanrı mı yapmış?*⁶²

*O kadar tanrıyı tek bir tanrı mı yapmış?*⁶³

Yukarıdaki kısa çeviri cümlelerinde sadece zarf tümleci eksikliğini değil; başka bazı anlatım kusurlarını da bulmak mümkündür. Cümlelerin analizine geçmeden önce peşinen söylenebilecek şey, bunların doğru çeviriler olmadığıdır. Örneğin, *İlahları bir tek ilâh mı yaptı/yapmış?*; *Tanrı-*

56 Altuntaş, Halil-Şahin, Muzaffer, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, D. İ. B., Ankara, 2007, s. 452; Varol, *age*. s. 485.; Bulaç, *age*.s. 453; Yavuz, *age*. s. 454; Hayrat, *age*.s. 452; Piriş, *age*. s. 212.

57 T.D.V., *age*. s. 452; Yüksel, *age*. www.kuranmeali.org. Erişim: 01. 03. 2017; Ateş, *age*. s. 452; Akdemir, *age*.s. 452.

58 Elmalılı, *age*. s. 452; Bilmen, *age*. s. 454.

59 Eliaçık, *age*. s. II, 452; Çantay, *age*. s. II, 808.

60 Yıldırım, *age*. s. 452.

61 Şimşek, *age* s. www.kuranmeali.org. Erişim: 01. 03. 2017.

62 Öztürk, Y.N., *age*. s. 454.

63 Işıcık, *age.*; Atay, Hüseyin, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı*, S/E/K Yay., Ankara, 1995, s. 344.

ları, tek tanrı mı yaptı/yapmış/yapacakmış?; O kadar tanrıyı tek bir tanrı mı yapmış? gibi ifadeler, ilahların sayısını bire mi/teke mi indirdi, bütün ilahları ret edip tek bir ilahı mı kabul ediyor, gibi anlamları yansıtmadığı gibi ilgisiz çağrışımlara da sebep olabilecek niteliktedirler. Örneğin, *Tanrıları bir tek tanrı mı yaptı?*⁶⁴; *O kadar tanrıyı tek bir tanrı mı yapmış?* şeklindeki ifadelerin, mevcut tanrıların bir tek tanrı tarafından mı yapıldığını öğrenmeye yönelik bir soruyu ortaya çıkaracağı açıktır: Tanrıları bir tek tanrı mı yoksa birden çok tanrı mı yaptı? gibi. Böyle bir karmaşaya yol açan şey, cümlelerde zarf tümleci eksikliğinin yanı sıra öznenin kim olduğuna dair net bir ayırımın olmamasıdır. Dolayısıyla onca tanrıyı yapanın özne olarak bir tek tanrı mı olduğu yoksa cümlede zikredilmeyen bir gizli özne mi olduğu şeklinde bir karmaşa ortaya çıkmaktadır.

*İlâhları hep bir ilâh mı kılmış; İlâhları bir ilâh mı kılmış?*⁶⁵ şeklindeki çevirilerde ise mezkur hataların yanı sıra *kılmak* kelimesinin neden olduğu bir kapalılık da bulunmaktadır. Çevirideki *kılmak* kelimesi, ayet metninde yer alan ve anlam alanı oldukça geniş olan جَعَلَ fiilinin⁶⁶ literal çevirisi olup en azından burada doğru bir tercih olarak görülmemektedir.

*İlahları bir tek tanrı mı yapmış?*⁶⁷ şeklindeki çeviride ise yukarıda dile getirilen hataların dışında *İlahlar-tanrı* kelimelerinin tercihinden kaynaklanan bir ilginçlik de söz konusudur. Aynı kökten türedikleri bilinen ve ayette de *alihe-ilah* şeklinde çoğul-tekil formlarında kullanılan bu kelimelerin neden *ilahlar-ilah* yahut *tanrılar-tanrı* şeklinde değil de *İlahlar-tanrı* olarak tercüme edildiği en azından merak konusudur.

Çevirilerde işaret edilen hataların yanı sıra dolaylı tümleç eksikliğinin giderilmesi ile aşağıdaki gibi daha doğru ifadelerle karşılaşmak mümkün olacaktır:

Bütün ilahları reddedip bir ilahı mı kabul ediyor?

Veya

*...Bunca tanrıyı reddedip ille de bir tek tanrı diye tutturmuş gidiyor.*⁶⁸

Müzzemmil – 18:

*O günle gök (bile) yarılr, Allah'ın va'di gerçekleşir.*⁶⁹

Yukarıdaki çeviride bulunan *o günle* ifadesinin ne anlama geldiği, bundan kast edilen şeyin ne olduğu yahut bahse konu olan günün hangi

64 Öztürk, Abdülvahap., *age.* s. 452.

65 Elmalılı, *age.* s. 452; Bilmen, *age.*

66 Bilgin, Abdülcelil, *Ceâle Fîli: Anlam Alanı ve Çevirisinde Karşılaşılan Problemler*, Ekev Akademi Dergisi Yıl: 14 Sayı: 45 (Güz 2010) S .265-270.

67 Öztürk, Y.N., *age.* s. 454.

68 Öztürk, Mustafa, *Kur'ân-ı Kerim Meali, Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri*, Otto Yay., Ankara, 2008, 622.

69 D.İ.B., *age.* s. 573.

özelliği ile gökleri bile yarabileceği açık olmayıp cümle, ne anlama geldiği ve neye işaret ettiği belli olmayan kapalı bir ifadedir.

*Gök bile onunla çatlamıştır.*⁷⁰

Bu çeviride de işaret ettiği şey ve anlam alanı belli olmayan *onunla* şeklindeki kelimedenden kaynaklanan anlam ve işaret belirsizliği söz konusudur. Bu nedenle ele alınan yukarıdaki iki çeviride de *tümleç eksikliğinin* neden olduğu anlatım bozukluklardan bahsedilebilir.

Günün hangi özellik ve yönlerinden dolayı göğü bile yarabilecek bir mahiyette olacağına dair bize bilgi tedarik etmeye yarayacak bir tümlecini cümleye eklenmesi durumunda ifadenin anlaşılabilir bir duruma geleceği görülecektir.

O günün *siddetinden/dehşetinden* gök (bile) yarılır...

Tekvîr – 24:

*O, gayb hakkında cimri değildir.*⁷¹

Çevirideki *hakkında* kelimesi doğru bir tercih değildir. Bunun yanı sıra cümlede tümleç vazifesi görecek bir kelime eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu da bulunmaktadır. *Anlatma, bildirme* yahut bu anlamlara gelebilecek bir kelimenin cümleye eklenmesi durumunda daha kolay anlaşılabilir bir ifade ortaya çıkacaktır.

*O, gayb konusunda cimri değildir.*⁷²

Bu cümle de bazı eksikliklerden dolayı anlaşılmaya elverişli değildir. Çünkü *gayb konusunda cimri olmamanın* ne demek olduğu, ne anlama geldiği pek de belli değildir.

*O, gayb üzerine cimri değildir (ki ondan bir şey eksik bırakın).*⁷³

Bu cümle, *gayb üzerine cimri değildir* şeklindeki ifadenin muğlak ve mesajdan yoksun yapısı nedeniyle yine eksik ve anlaşılması zor bir cümledir.

Birçok çeviriyi eksik bırakıp hatalı hale getiren ve sık görülebilen literal anlamı öne çıkarma tercihinin neden olduğu aksaklıklara tümleç eksikliği de eklenince yukarıdaki örneklere benzer çevirilerin ortaya çıkması neredeyse kaçınılmaz olmaktadır.

Bu çevirilerdeki kapalılık ve anlatım zaaflarına neden olan *tümleç eksikliği* giderildiğinde daha açık ve anlaşılır ifade birimleriyle karşılaşmak mümkün olacaktır.

70 Bilmen, *age*. s. 575.

71 D.İ.B., *age*. s. 585.

72 Öztürk, Y.N., *age*. s. 575.

73 Davudoğlu, *age*. s. 587.

O, gaybı *bildirme/anlatma* konusunda cimri değildir. Ya da O, gaybı *bildirmekten* çekinmez.

Duha – 3:

*Rabbın seni terketmedi ve darılmadı.*⁷⁴

Yukarıdaki çeviride tümleş eksikliği ve bunun neden olduğu başka bazı hatalardan söz etmek mümkündür. Örneğin, *seni terk etmedi* şeklindeki bir ifadenin doğru olduğunu ileri sürmek mümkün iken, aynı şey *seni... darılmadı* şeklindeki ifade için isabetli değildir. Burada, tümleş eksikliğinden kaynaklanan bir hal eki yanlışlığı, bunun da neden olduğu uyumsuzluk bulunmaktadır. Çevirideki tümleş eksikliği giderildiğinde, ek yanlışlığının ve uyumsuzluğun giderileceği görülecektir. Bahse konu yanlışlığı, *darılmadı* yükleminden önce *sana* tümlecini getirerek düzeltmek mümkündür. Benzer eksiklikler aşağıdaki çevirilerde de görülmektedir:

*Rabbın seni terk etmedi (Ey Rasûlüm), darılmadı da...*⁷⁵ *Rabbın seni terk etmedi, darılmadı da.*⁷⁶ *Rabbın seni ne terk etti, ne de darıldı.*⁷⁷

Yukarıdaki çevirilerde bulunan *darılmadı* kelimesinden önce *sana* tümleci getirildiğinde anlatım bozukluğu oluşmayacak ve ifadeyi yeniden şu şekillerde düzenlemek mümkün olacaktır:

Rabbın seni terk etmedi ve sana darılmadı.

Rabbın ne seni terk etti ne de sana darıldı.

Bu makalede ele alınıp incelenen değişik çevirilerden seçilmiş sınırlı sayıdaki örnekler bile, meallerdeki nesne eksikliklerine dair hatalara, bunların yaygınlığına ve doğurdıkları anlatım bozukluklarına işaret etmek için kâfidir.

Sonuç

Kur'an meallerinde çeşitli hatalar bulunduğu bilinmektedir. Bu bilginin belki de en önemli kaynağı bizzat meal yazarlarıdır. Zira yazılan meallerin önsözlerine bakıldığında mütercimlerin, yeni bir meal hazırlamalarını gerekçelendirme sadedinde dile getirdikleri ilk ve önemli hususlardan biri, mevcut meallerde bulduklarını iddia ettikleri çeşitli eksiklik ve kusurlardır. Dile getirilen bu hususlarda haklı oldukları kabul edilebilir; ancak önemli iddialarla kamuoyuna arz ettikleri kendilerine ait meallerin hatalı yahut eksik olmadığını kabul etmek mümkün değildir. Bu nedendir ki yıllardır Türkiye'de konuyla ilgili olarak makale ve tez çalışmaları

74 Bulaç, *age*. s. 597.

75 Yavuz, *age*. s. 597.

76 Davudoğlu, *age*. s. 597.

77 İslamoğlu, Mustafa, *Hayat Kitabı Kur'an: Gerekçeli Meal-Tefsir*, Düşün Yay., İstanbul, 2009, s. 1268.

yapılmakta sempozyumlar, çalıştaylar⁷⁸ düzenlenmektedir. Bu tür çalışmaların daha çok uzun vadede olumlu sonuçlar doğuracağını; ilerde daha anlaşılır ve hataların az olduğu meallerin yazılmasına katkıda bulunacağını söylemek mümkündür.

Bu makalenin yazımına neden olan şey, meallerde çeşitli hataların bulunduğu yolundaki iddiaların haklılığını ortaya koymak ve bu konuda bazı çözüm önerileri sunmaktır. Çeviride, Türkçenin gramer ve cümle yapılarının gözetilmesi gerektiği savunusuyla yapılan bu çalışmada, meallerde sadece *nesne yanlıklarından/eksikliklerinden* kaynaklanan hata ve bozukluklar ele alınmış ve bu bağlamda birçok hata ile karşılaşmıştır. Mevcut hataların düzeltilmesi amacıyla öncelikle teorik bazı bilgiler verilmiş ardından farklı meallerden seçilen örnek hatalı cümleler tahlil edilerek nasıl düzeltilebileceklerine dair nihai olma iddiası taşımayan bazı öneriler sunulmuştur.

Kur'an-ı Kerim'in *mübîn* olduğuna inanan okuyucular, meallerin de aynı oranda olmasa bile bariz, kulağı tırmalayan, göze çarpan hatalardan arındırılmasını, okunma zevk ve kalitesi veren edebi düzeyi yüksek metinler olarak açık ve anlaşılır bir surete bürünmesini isteme hakkına sahiptirler. Bu isteğin öncelikli muhataplarının meal yazarları olduğu ise açıktır.

78 Bu bağlamda şu çalışmaları hatırlayabiliriz: DİB ve DEÜİF, *Kur'an Mealleri Sempozyumu*, İzmir, 2003; DİB Yay., Ankara, 2007, II Cilt; Akdemir, Salih, Cumhuriyet Dönemi Kur'an Tercümeleleri Eleştirel Bir Yaklaşım, Akid Yay., 1989; Gürbüz, Faruk, *Tercüme Problemleri ve Mealler*, İnsan Yay., İstanbul, 2004; Cündioğlu, Dücane, *Kur'an Çevirilerinin Dünyası*, Kapı Yay., İstanbul, 2014; Aydar, Hidayet, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*, Kur'an Okulu Yay., İstanbul, 1996; Öztürk, Mustafa, *Meal Kültürümüz*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2008; Bilgin, Abdülcelil, *Kur'an Meallerindeki Anlatım Bozuklukları*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2012; Özcan, Muhammed, *Kur'an Deyimleri ve Çeviri Stratejileri*, Cantaş Yay., İstanbul, 2014; Ekin, Yunus, Akyüzoğlu, Hüseyin, *Kur'an Tercüme Teknikleri*, Işık Yay., İstanbul, 2015; Durmuş, Zülfikar, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleleri*, Rağbet Yay., İstanbul, 2007; Hacimüftüoğlu, Halil, *Kuran Tercümelelerinde Yöntem Sorunu*, İz Yay., İstanbul, 2008. vb.

KAYNAKÇA

- Akalın, Şükrü Haluk ve diğerleri, *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 2009.
- Akbayır, Siddik, *Dil ve Diksiyon*, Akçağ Yay., Ankara, 2011.
- Akdemir, Salih, *Cumhuriyet Dönemi Kur'an Tercümeleleri Eleştirel Bir Yaklaşım*, Akid Yay., 1989.
- Akdemir, Salih, *Son Çağrı Kur'an*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2015.
- Aksoy, Ömer Asım, *Dil Yanlıları*, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 2008.
- Altuntaş, Halil-Şahin, Muzaffer, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, D. İ. B., Ankara, 2007.
- Ata ve diğerleri, *Türk Dili*, Editör: Hülya Pilancı, Anadolu Üniv. Yayınları, Eskişehir, 2008.
- Atasoy, İhsan, *Kur'an-ı Kerim: Türkçe Meâli*, Sebat Dağıtım, İstanbul, 2008.
- Atay, Hüseyin, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı*, S/E/K Yay., Ankara, 1995.
- Ateş, Süleyman, *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali*, Kılıç Kitabevi, Ankara, Tarihsiz.
- Aydar, Hidayet, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*, Kur'an Okulu Yay., İstanbul, 1996.
- Bilgin, Abdülcelil, *Kur'an Meallerindeki Anlatım Bozuklukları*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2012.
- Bilgin, Abdülcelil, "Ceâle Fülî: Anlam Alanı ve Çevirisinde Karşılaşılan Problemler," *Ekev Akademi Dergisi* Yıl: 14 Sayı: 45 (Güz 2010) S.265-270.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâli Âli'si*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1996.
- Bulaç, Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meal ve Sözlük)*, Çıra Yay., İstanbul, 2009.
- Cündioğlu, Düccane, *Kur'an Çevirilerinin Dünyası*, Kapı Yay., İstanbul, 2014.
- Çantay, Hasan Basri, *Kur'an-ı Hâkim ve Meal-i Kerim*, Naşiri: Mürşid Çantay, İstanbul, 1990.
- Davudoğlu, Ahmed, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meali (Türkçe Anlamı)*, Çelik Yay., İstanbul, 1981.
- DİB ve DEÜİF, *Kur'an Mealleri Sempozyumu*, İzmir, 2003; DİB Yay., Ankara, 2007, II Cilt;
- Durmuş, Zülfikar, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleleri*, Rağbet Yay., İstanbul, 2007.
- Eker, Süer, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yay., Ankara, 2015.
- Ekin, Yunus, Akyüzöğlü, Hüseyin, *Kur'an Tercüme Teknikleri*, Işık Yay., İstanbul, 2015.
- Eliaçık, R. İhsan, *Yaşayan Kur'an: Türkçe Meal/Tefsir*, İnşa Yayınları, İstanbul, 2007.
- Elmalı, Hüseyin-Dumlu, Ömer, *Kur'an'ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, Ensar Yay., İstanbul, 2010.
- Elmalı, Hamdi Yazır, *Kur'an-ı Kerim ve Meali*, İslamoğlu Yay., Hazırlayan ve Notlandıran: Düccane Cündioğlu, İstanbul, 1993.
- Eryarsoy, Beşir-Ağırakça, Ahmed, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Buruc Yayınları, İstanbul, 1997.
- Güleç, İsa, *Dil ve Anlatım Bozuklukları*, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2014.
- Gürbüz, Faruk, *Tercüme Problemleri ve Mealler*, İnsan Yay., İstanbul, 2004.
- Hacımüftüoğlu, Halil, *Kuran Tercümelelerinde Yöntem Sorunu*, İz Yay., İstanbul, 2008.

- Hayrat Neşriyat İlmî Araştırma Merkezi Meâl Heyeti, *Kur'an-ı Kerim ve Muhtasar Meali*, Hayrat Neşriyat, İstanbul, 2001.
- Hizmetli, Mustafa, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, Birleşik Yay., İstanbul, 1997.
- Işıcık, Yusuf, *Kur'an Meâli*, Konya İlahiyat Derneği, Konya, 2010.
- İslamoğlu, Mustafa, *Hayat Kitabı Kur'an: Gerekçeli Meal-Tefsir*, Düşün Yay., İstanbul, 2009.
- Karahan, Leyla, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yay., Ankara, 1999.
- Kavruk ve diğerleri, *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Uğurel Matbaası, Malatya, 2006.
- Kazıcı, Ziya-Taylan, Necip, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Çağrı Yay., İstanbul, 2006.
- Koçyiğit, Talat, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâli*, Kılıç Kitabevi, Ankara, t.y.
- Korkmaz, Zeynep, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, T. D.K. Yay., Ankara, 2007.
- Özcan, Muhammed, *Kur'an Deyimleri ve Çeviri Stratejileri*, Cantaş Yay., İstanbul, 2014.
- Öztürk, Abdülvehhap, *Kur'an-ı Kerim ve Meâli*, Emek Ofset Matbaacılık ve Yay., Ankara, t.y.
- Öztürk, Mustafa, *Kur'an-ı Kerim Meali, Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri*, Otto Yay., Ankara, 2008.
- Öztürk, Mustafa, *Meal Kültürümüz*, Ankara Okulu Yay., Ankara, 2008.
- Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an-ı Kerim Meâli (Türkçe Çevirisi)*, Yeni Boyut, İstanbul, 2008.
- Piriş, Şaban, *Kur'an-ı Kerim: Türkçe Anlamı*, Arz Yay., Kayseri, t.y.
- Şimşek, Ümit, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, Zafer Yay., İstanbul, 2004.
- TDV, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2004.
- Ünal, Ali, *Allah Kelâmı Kur'an-ı Kerim Ve Açıklamalı Meali*, Define Yay., İstanbul, 2007.
- Vardar, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yay., İstanbul, 2002.
- Varol, Ahmet, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Madve Yay., İstanbul, 1997.
- Yavuz, A. Fikri, *Kur'an-ı Kerim ve Meal-i Âli'si*, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1974.
- Yıldırım, Suat, *Kur'an-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali*, Işık Yayınları, İstanbul, 2004.
- Yüksel, Edip, Mesaj: *Kur'an Çevirisi*, Ozan Yay., İstanbul, 2000.